

Dansk Ornitologisk Forening

Punkttællingsprojektet

Vejledning for punkttællere

Foto: Allan Gudio Nielsen

Stær, foto: John Larsen

Indledning

Punkttællingsprojektet startede i 1975 med tællinger af ynglefugle og vinterfugle og støttes i perioden 2007-2011 økonomisk af Miljøministeriet. Punkttællingerne er blandt de ældste fugletællingsprojekter i Europa. Det bærende element i punkttællingsprojektet er de frivillige optællere, der udfører tællinger under vejledning af lokale koordinatore fra DOFs lokalafdelinger. Punkttællingsprojektet koordineres fra Fuglenes Hus, i samarbejde med de lokale koordinatore. Hvert år udgives en rapport med resultaterne af punkttællingerne.

Projektets formål

Punkttællingerne har som formål at indsamle data om de danske fuglebestande, der skal anvendes 1) i forbindelse med beskyttelse af Danmarks fugle og natur og 2) i videnskabelige sammenhænge.

Punkttællingsprojektet handler om overvågning af fuglebestande. DOF har formuleret en overvågningsstrategi, hvor nøgleordene er "arter", "lokaliteter" og "levesteder", og punkttællingerne indgår i de dele af strategien, der vedrører "arter" og "levesteder".

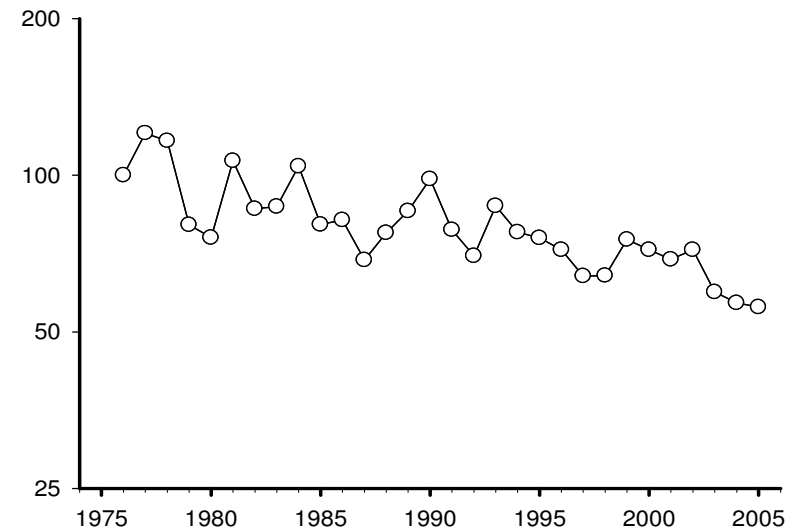
Til forskel fra de fleste andre fugleundersøgelser fokuserer punkttællingerne på almindelige fuglearter. Ved hjælp af punkttællinger kan man følge bestandene af selv meget talrige arter som f.eks. solsort og bogfinke. Punkttællingerne er den vigtigste og også ofte den eneste information, der findes om bestandsudviklingen for de almindelige fuglearter. Når fugle øges eller mindskes i antal, betyder det mange gange, at noget i vores natur forandrer sig. Ved hjælp af punkttællingerne er man f.eks. blevet opmærksom på, at viber og lærker i en lang årrække har haft det svært i det danske agerland.

Det er punkttællingsprojektets vigtigste opgave at slå alarm, før det går galt.

Din indsats

Du kan deltage i vinter- og ynglefugletællingen med én eller flere optællinger, og der skal kun tælles én gang per sæson på hver rute. Alt efter transportmiddel må man regne med, at en rute med 20 punkter tager 3-5 timer at optælle. Du kan også nøjes med 10 punkter, hvilket kan klares på et par timer én morgen per sæson.

Grafen viser Stærens bestandsudvikling baseret på ynglefuglepunkttællinger 1976-2005. Antallet af stære i 1976 er sat til indeks 100. Bestanden er i signifikant tilbagegang med gns. 1,8 %/år.

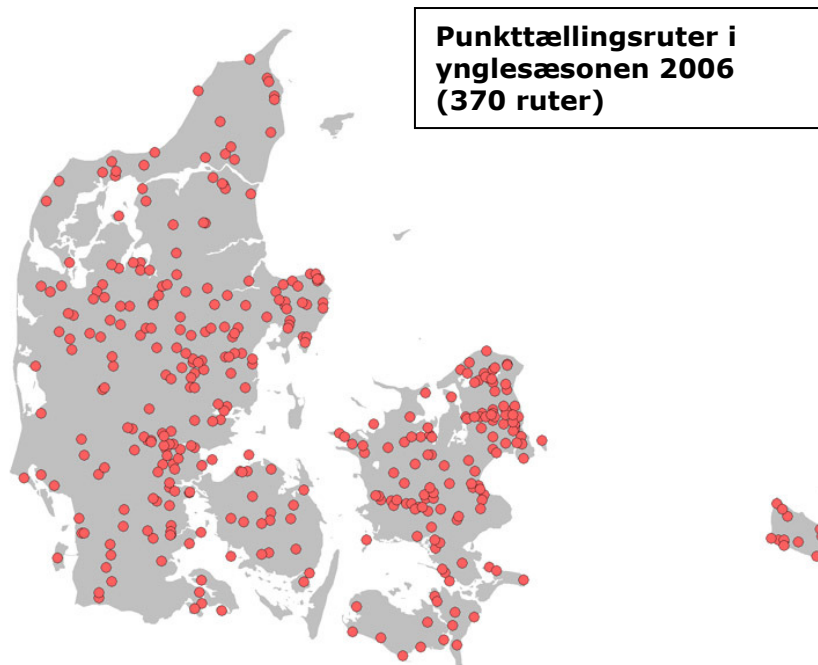
Valg af rute

En rute består af 10-20 punkter, der helst skal fordeles således, at alle dele af naturtypen repræsenteres, så der f.eks. på en "skov"-rute både er punkter i skovens indre og i skovbrynet. Det er vigtigt at lægge ruten, så du også kan tælle den på (næsten) samme tidspunkt i de kommende år. Det første år, du tæller på en rute, skal du plote dine punkter ind på en kopi af et kort og indsende det til DOF. Det er vigtigt, at vi har overblik over ruternes forløb og punkternes placering.

Rutens forløb og transportmiddel

Det mest praktiske er at lægge ruten således, at du starter og slutter på omtrent samme sted. Du bestemmer selv, hvilket transportmiddel, du vil anvende mellem punkterne, det kan være til fods eller med cykel eller bil. Blot skal du anvende samme type transportmiddel ved de kommende års optællinger. Ved hvert tællepunkt skal du beskrive naturforholdene i fjerdedele efter naturtypekoderne på dit tælleskema. Hvis der i de følgende år sker ændringer på nogle af punkterne, skal du huske at ændre naturtypekoderne.

Punkternes beliggenhed

For at undgå overlap mellem flere punkter skal der i "lukkede" naturtyper, som f.eks. skov, være mindst 200 meter mellem punkterne og i åbent terræn, som f.eks. agerland, mindst 300

meter. Det er meget vigtigt, at du placerer dine punkter på let genkendelige steder, f.eks. ved vejkryds, telefonmaster og lignende, så du kan finde dem næste år.

Optællingstid

Optællingstiden ved hvert punkt skal være præcis 5 minutter. Brug eventuelt stopur.

Hvilke fugle skal tælles?

Alle de fugle, der ses eller høres fra optællingspunktet, og som kan artsbestemmes, skal tælles, uanset afstanden fra tællepunktet, og uanset om de er blevet set fra et tidligere punkt. Som hovedregel opdages og artsbestemmes fuglene uden kikkert. Kikkert benyttes som hjælpemiddel i tvivlstilfælde.

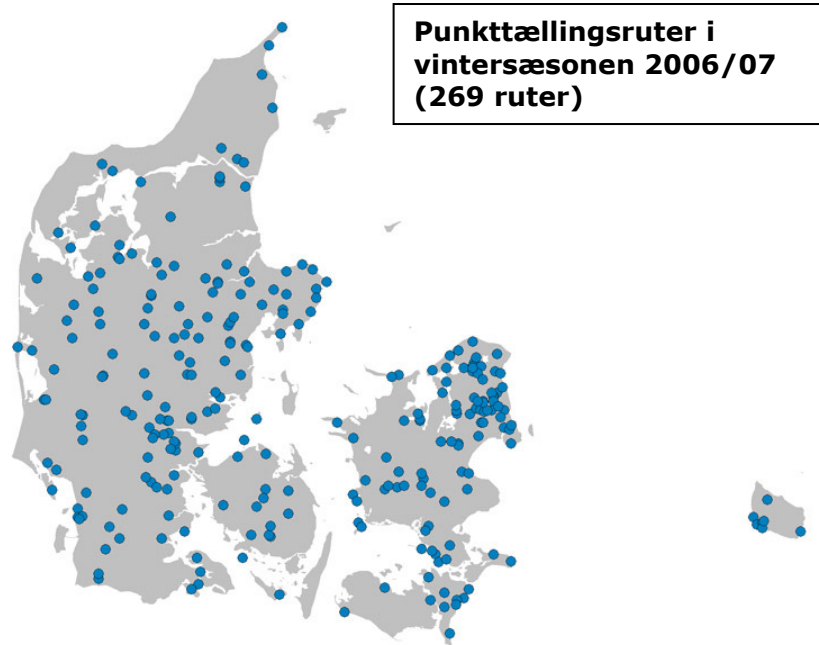
Optællingstidspunktet

Du skal tælle din rute på samme tid af året og døgnet hvert år. Skulle du være forhindret et år, må du endelig fortsætte året efter. Det første år tælles ynglefuglene mellem 1. maj og 15. juni og vinterfuglene mellem 20. december og 20. januar. Når du har valgt dato og klokkeslæt det første år, ligger dette fast for de følgende år. Det er dog tilladt at skubbe datoen med højst 7 dage til hver side, f.eks. på grund af dårligt vejr. Starttidspunktet på døgnet må derimod kun forskydes med 1/2 time til hver side. Fuglene er som regel mest aktive først på dagen, men du kan frit vælge at tælle på det tidspunkt, der passer dig bedst.

Rutenummer og observatør-ID

Når du det første år har af rapporteret data, tildeles ruten et rutenummer. Dette nummer vil fremgå af det materiale, der udsendes sæsonen efter. Det letter vores arbejde, hvis du de efterfølgende år registrerer via dette nummer. Selvom du har helt samme rute i ynglesæson og vintersæson, tildeles de to forskellige rutenumre. DOFbasen anvendes som adresse- og observatør-database; har du ikke allerede et ID i denne, vil vi derfor oprette dig som bruger.

Det første år skriver du blot "ny rute" på skemaet, og giver ruten et navn. Hvis der sker større ændringer på ruten, betragtes ruten som ny og tildeles et nyt rutenummer.

Antal optællere på ruten

En punkttælling bør kun udføres af én enkelt observatør. Du kan have en hjælper med, når blot én person tæller fugle – den samme hvert år, og den anden skriver ned og tager tid. Om muligt, skal ledsageren være med hvert år, så optællingsforholdene kan blive så ens som muligt. Det er meget vigtigt, at du gennemfører din tælling på samme måde år efter år.

Vejrforhold

Optællingen bør kun udføres i godt vejr. Regn, tæt tåge og vindstyrker over 4 Beaufort (9 m/s; mindre løvtræer svajer, mellemstore bølgetoppe på indsøer) bør undgås.

Afrapportering

Afrapportering skal ske hurtigst muligt efter tællingen. Dette kan ske via indtastning af data i DOFbasen eller ved at udfylde og indsende skemaet til DOF. Husk at udfylde alle rubrikker. På hvert punkt skal du anføre antallet af fugle. Skriv ikke "0", da dette vanskeliggør indtastningsarbejdet.

Hvor bruges resultaterne?

Punkttællingerne er en af de DOF-aktiviteter, der har vundet størst anvendelse i naturforvaltningen, især er de anerkendt som et vigtigt redskab i naturovervågningen. Tallene er bl.a. blevet benyttet i publikationerne "Tal om natur og miljø" fra Danmarks Statistik og "Natur og Miljø 2005, Danmarks Natur" fra Miljøministeriet samt i Skov- og Naturstyrelsens "rød- og gullister" over truede og opmærksomhedskrævende dyr og planter i Danmark. Desuden indgår data fra punkttællingerne i et fælles-europæisk indeks, der udarbejdes for at beskrive og sammenligne bestandsudviklingen for Europas fuglearter.

For mange arter gælder det, at den bedste viden og også ofte den eneste viden vi har om bestandsudviklingen, stammer fra punkttællingerne.

Spørgsmål

Vil du vide mere om punkttællingerne, kan du læse mere i DOFs publikationer og på DOFs hjemmeside (se under "Projekter"): www.dof.dk.

DOFbasens indtastningsprogram kan downloades fra DOFbasens hjemmeside: www.dofbasen.dk

Har du spørgsmål i forbindelse med din punkttælling, er du altid velkommen til at kontakte din lokale kontaktperson eller:

Fuglenes Hus
Vesterbrogade 138-140
1620 København V
Tlf.: 3328 3800 (kl. 10-16)
E-mail: dof@dof.dk.

